

Archeologienota

Melsele (Beveren) - Burggravenstraat

Jordi Bruggeman en Ruth Ferket

Temse
2017

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2017/12.807/112

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	6
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	6
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	7
2.3.3	Werkwijze	9
2.4	Assessmentrapport	9
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	9
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	16
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	19
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	23
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	24
3	Samenvatting.....	25
4	Bibliografie	26
4.1	Publicaties	26
4.2	Websites	26
5	Bijlagen	28
5.1	Archeologische periodes	28
5.2	Plannenlijst	28
5.3	Fotolijst.....	28

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een verkavelingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017F91

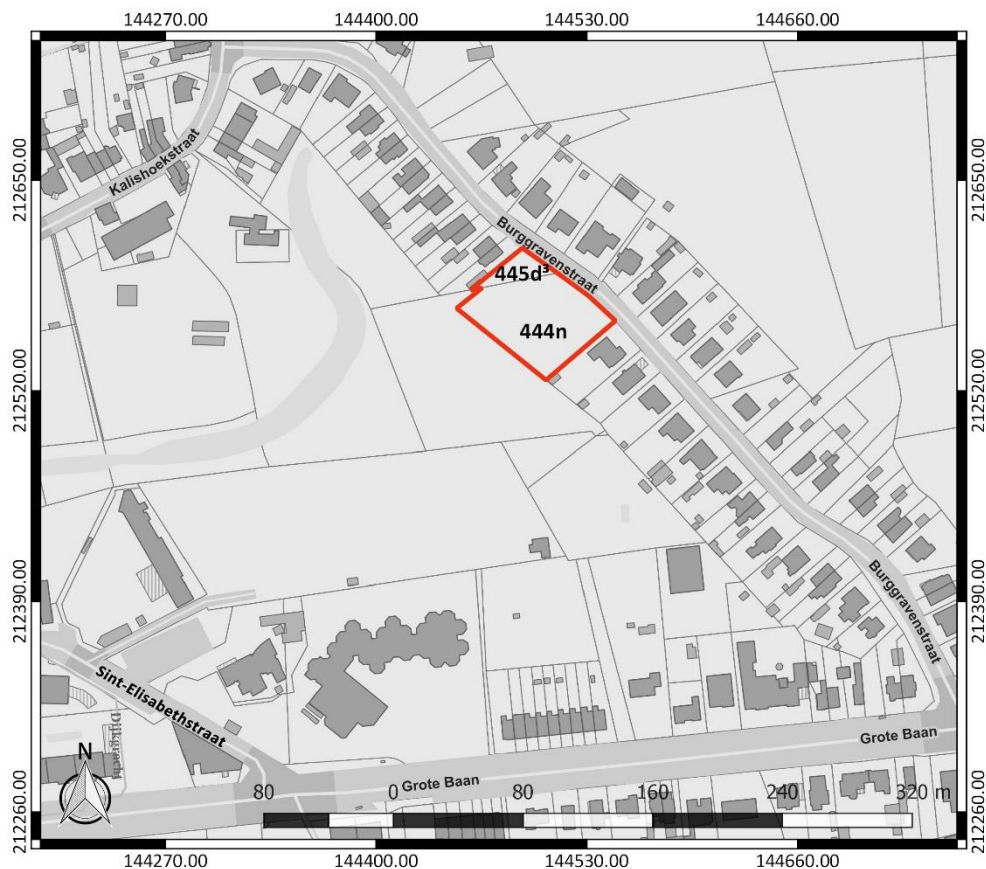
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem, toponiem): Oost-Vlaanderen, Beveren, Melsele, Burggravenstraat, Burggraven hoek

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 144490, 212608
- 144548, 212563
- 144505, 212527
- 144450, 212571

Kadastraal plan:

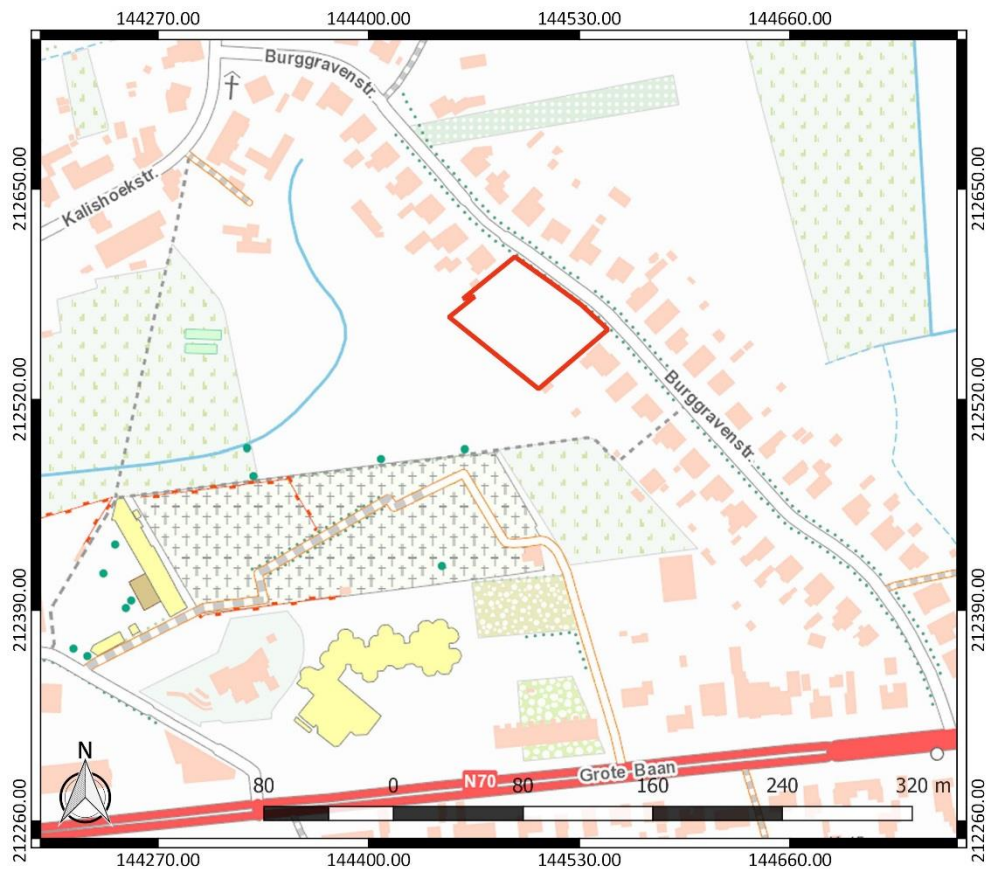

Figuur 1: Kadastraalplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Melsele, Afdeling 9, sectie C, nummers 444n, 445d³

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 4075 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 19/07/2017 – 08/08/2017

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, grasland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Niet van toepassing.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden, bestaande uit vijf loten voor eengezinswoningen (Figuur 3). De loten sluiten aan op de reeds bestaande wegenis. De aanleg van woningen betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 80 cm diepte. De woningen mogen echter onderkelderd worden. Dit betekent plaatselijk een grotere verstoringsdiepte. De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoringsdiepte van de woningen overschrijden, liggen in het kader van de verkaveling ook nog niet vast. Daarnaast zijn er indirecte factoren zoals compactie bij de werfingrepen, die een invloed op het aanwezige bodemarchief hebben.

GEMEENTE BEVEREN

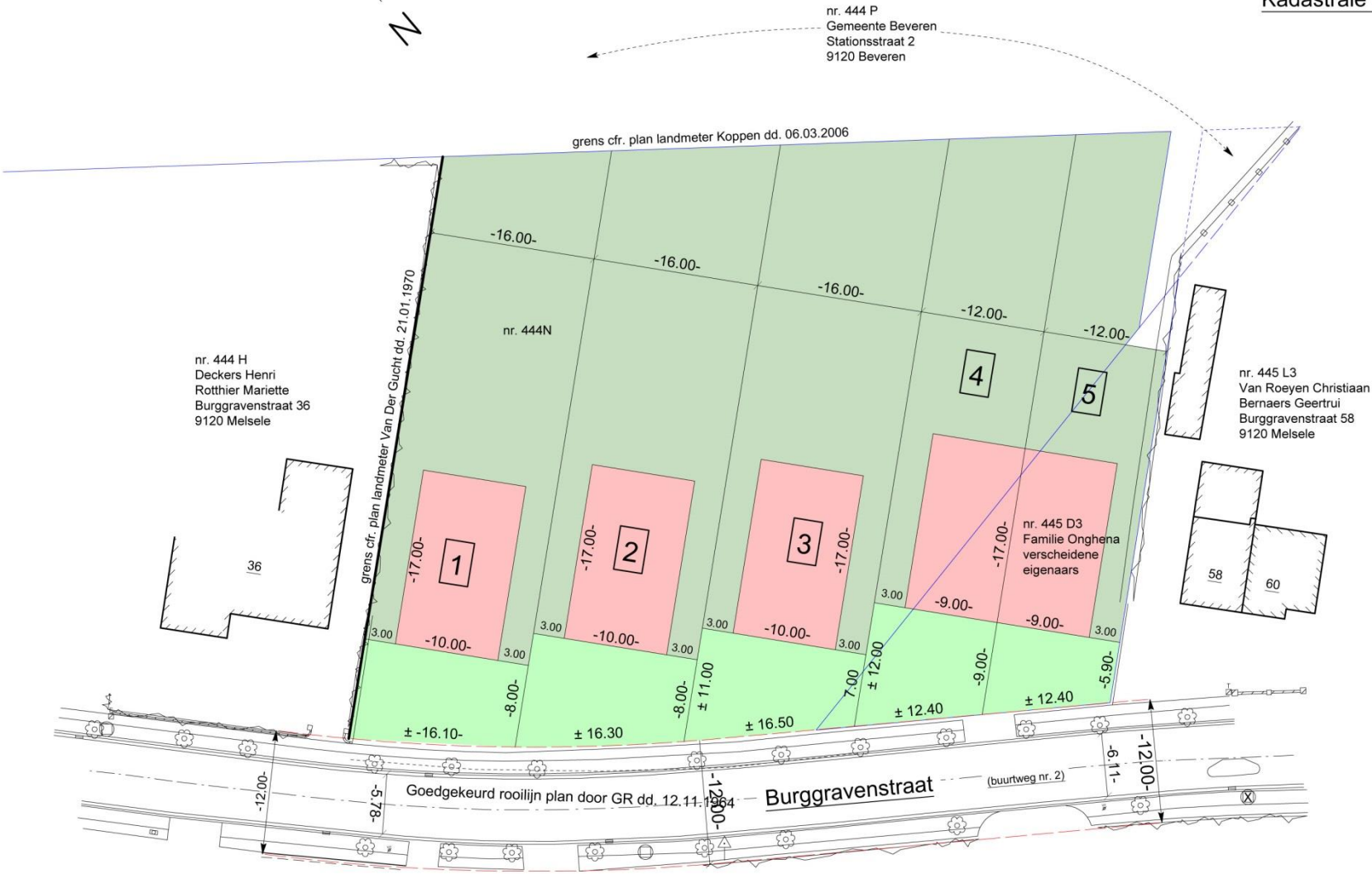
ONTWERP

9de afd., sectie C

Melsele, Burggravenstraat

nr. 444 N
Kadastrale oppervlakte = 3.178 m²
nr. 445 D3
Kadastrale oppervlakte = 554 m²

LEGENDE	
	bestaand gebouw
	afdak , bijgebouw
	afsluiting, kant muur
	afsluiting, betonplaten
	haag
	straatkolk
	dorpel
	inspectieput, vierkant
	kast, telefonie
	elektriciteitskast
	brandkraan
	verkeersteken
	verlichtingspaal
	loofboom

Schaal : 1 / 500

2015.M.

ANN SMET - LAN. NR. 040.726
BEVEREN, 28 JUNI 2017

OP
ON

BVL

Figuur 3: Ontwerpplan (Ann Smet)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeorefereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met een wijkkaart uit het Kaartboek van Melsele (1750), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden vier momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

Verder werden ook Erfpunt en de Erfgoedbank Waasland geraadpleegd.

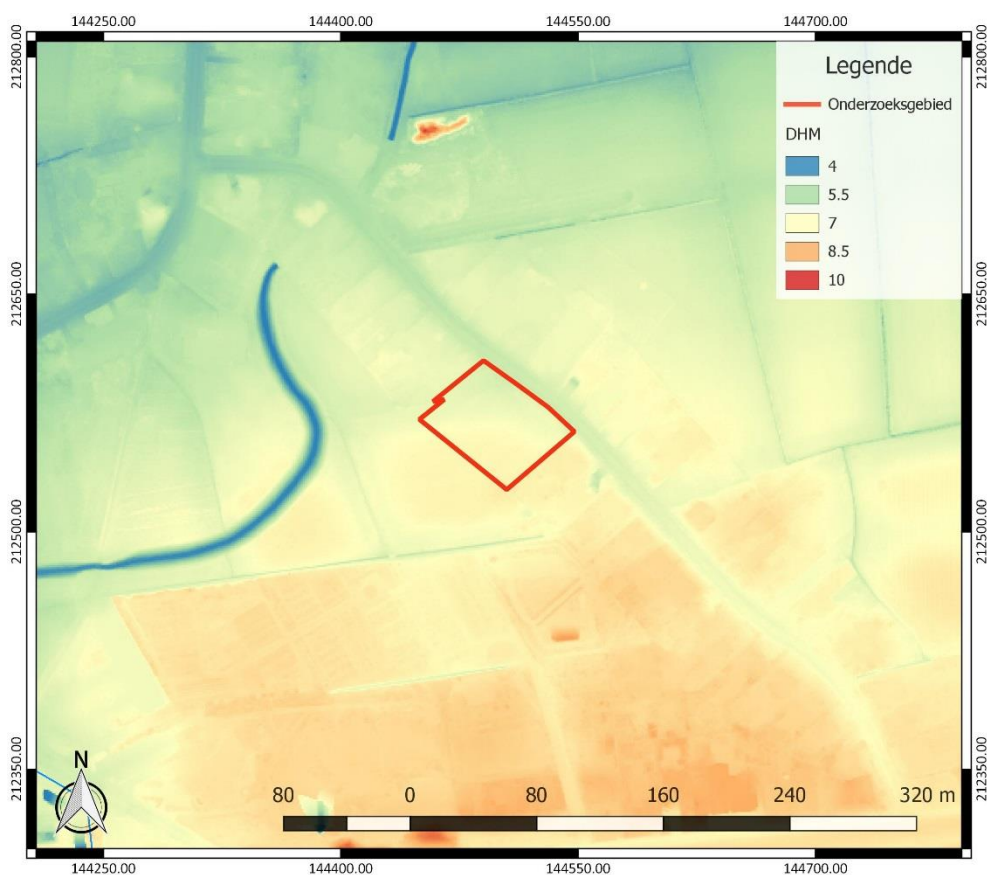
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is gelegen ten oosten van het historische centrum van Melsele, tussen de Burggravenstraat in het noordoosten, de Grote Baan in het zuiden, de Sint-Elisabethstraat in het zuidwesten en de Kalishoekstraat in het noordwesten (Figuur 4). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Hydrografisch behoort het tot het Beneden-Scheldebekken. Ten oosten bevindt zich een naamloze waterloop en ten westen stroomt de Dijkgracht. Verder ten oosten stroomt de Rotbeek en ten westen de Meersenbeek (Figuur 6).

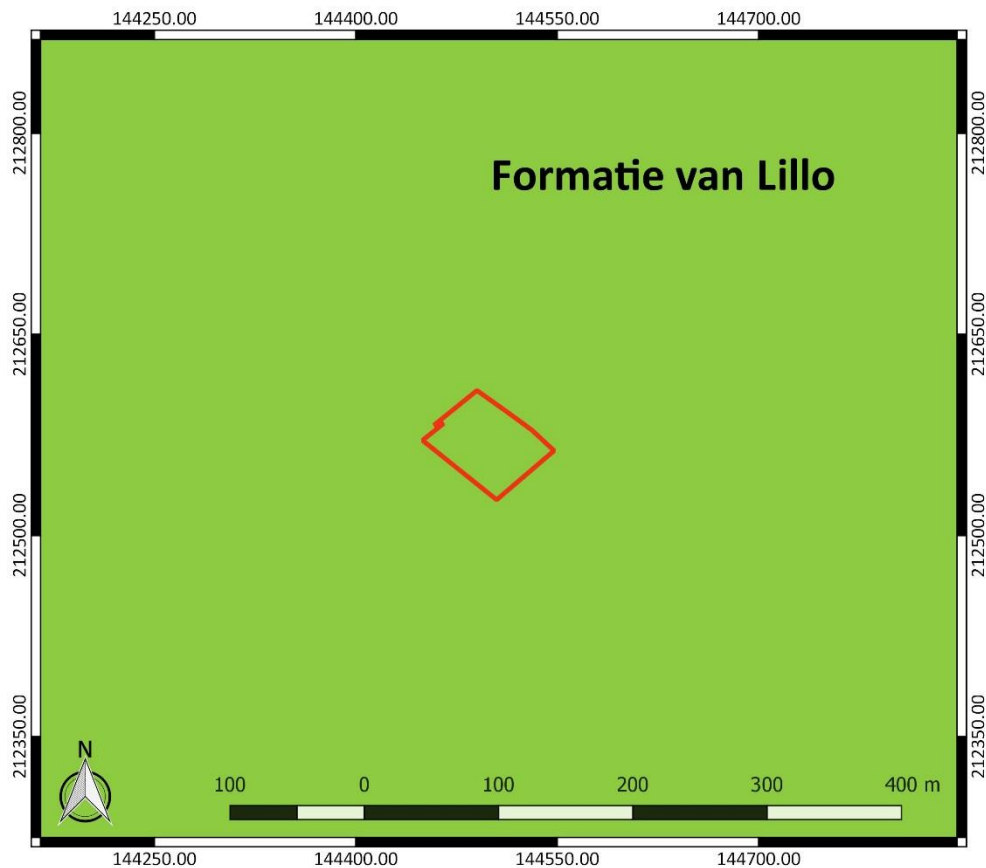

Figuur 4: Luchtfoto van 2016 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 5: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

The figure is a topographic map of a study area in the Netherlands. The map displays elevation data (DHM) using a color scale from 2 (blue) to 14 (red). A legend in the top right corner identifies the DHM values: 2, 5, 8, 11, and 14. A scale bar at the bottom indicates distances from 0 to 2000 meters. A north arrow is located in the bottom left corner. The map shows several water bodies, including Dijkgracht, Meerzenbeek, Rotbeek, Karper, Karperreede, and Langgemet. A red diamond symbol marks the location of the study area, which is situated near the intersection of Dijkgracht and Meerzenbeek.

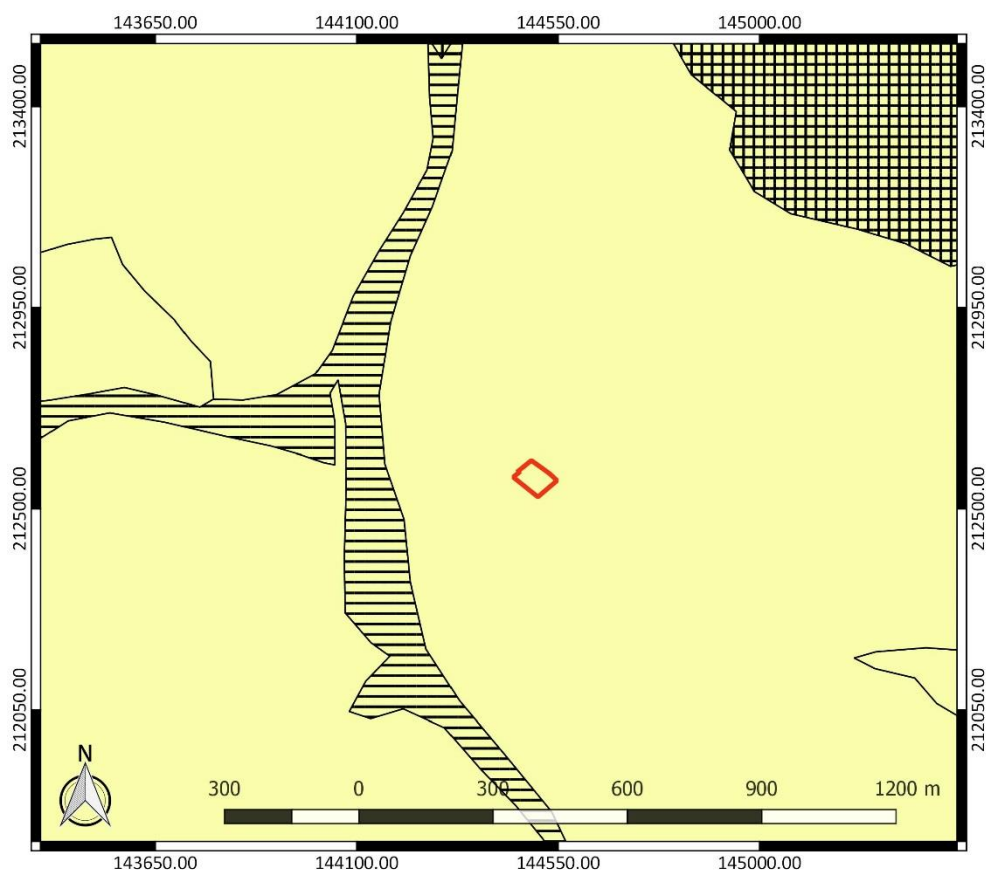

Figuur 8: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

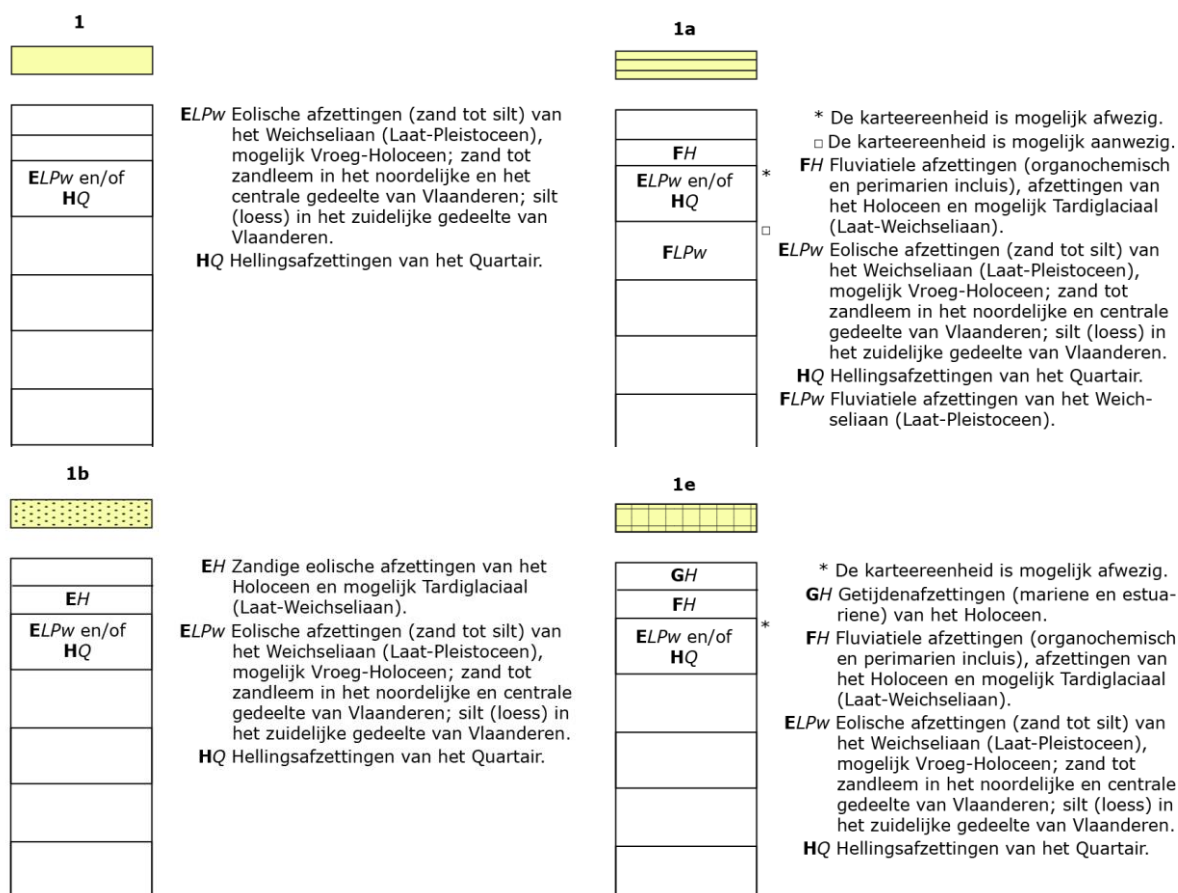
De tertiaire ondergrond (Figuur 8) bestaat uit de Formatie van Lillo. Deze wordt gekenmerkt door groen tot grijsbruin fijn zand dat weinig glauconiethoudend is en dat schelpen aan de basis bevat.⁵ De quartairgeologische kaart (Figuur 9) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Ten westen van het terrein zijn er onder de genoemde afzettingen ook nog oudere fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en erboven jongere fluviatiele afzettingen, afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) te verwachten. Ze zijn te situeren ter hoogte van de Dijkgracht en van de Meersensebeek. Ten westen en ten zuidoosten bevinden zich nog jongere, zandige eolische afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan). Ten noordoosten bevinden zich ten slotte nog recentere getijdenafzettingen van het Holoceen.⁶

⁵ www.geopunt.be/kaart

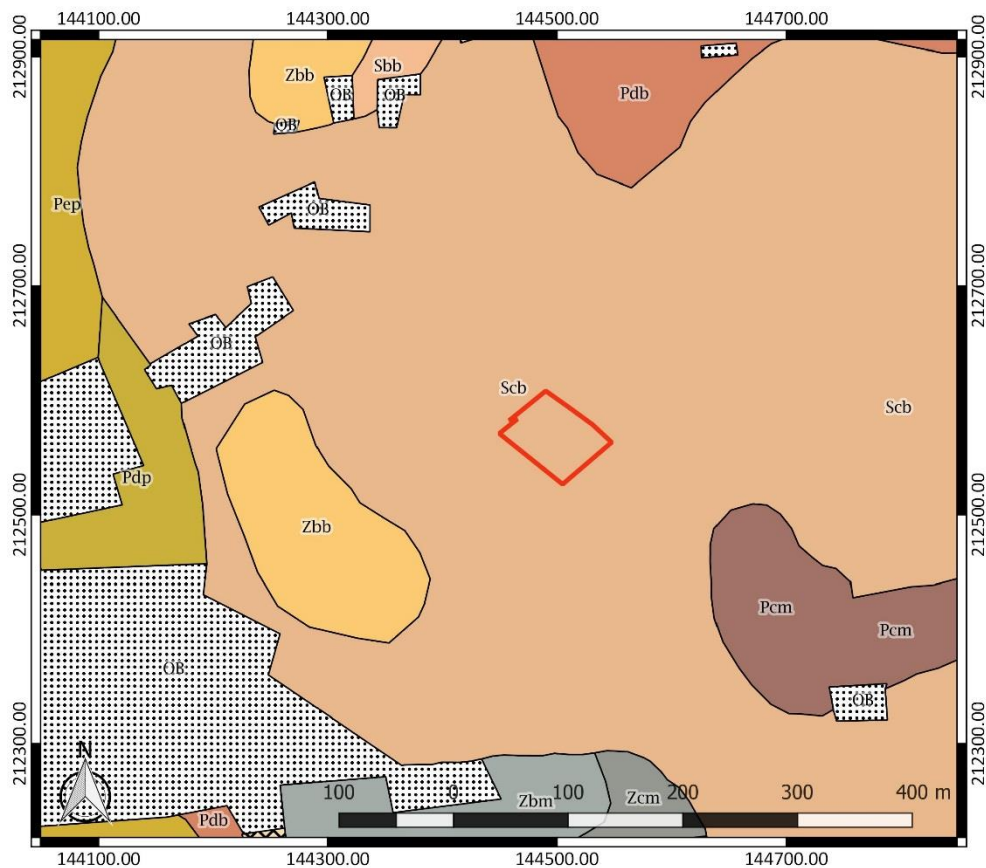
⁶ www.geopunt.be/kaart

Figuur 9: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 10: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

Figuur 11: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 11) toont dat binnen het onderzoeksgebied een matig droge lemig zandbodem met structuur B horizont (Scb) te verwachten is. Verder ten noorden is er volgens de bodemkaart een matig natte licht zandleembodem en ten zuidwesten een droge zandbodem met structuur B horizont (resp. Pdb en Zbb). Ten zuidoosten wordt een matig droge licht zandleembodem met dikke antropogene humus A horizont (Pcm) verwacht.

Het onderzoeksgebied is volgens de bodemgebruikskaat in gebruik als akkerland (Figuur 12). Dit komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 4). Volgens de potentiële bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid binnen het onderzoeksgebied verwaarloosbaar (Figuur 13).

Figuur 12: Bodembegebruikskarta met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

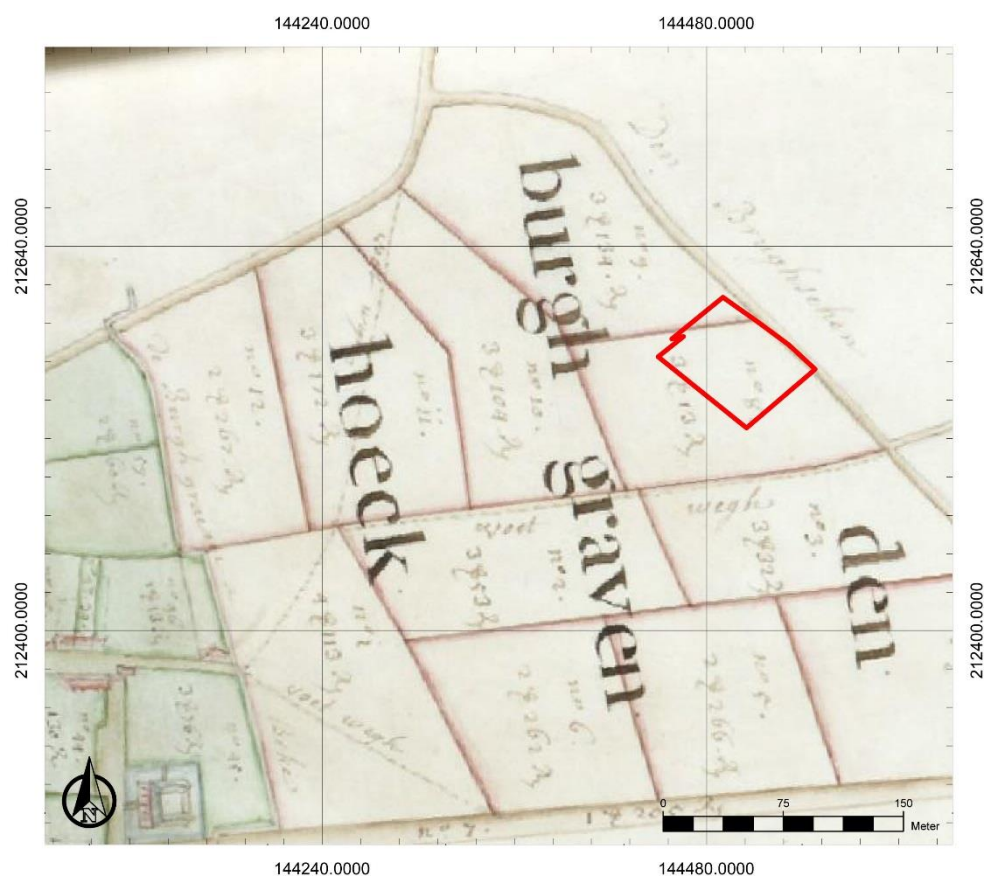

Figuur 13: Potentiële bodemerosiëkarta met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be), met groen: verwaarloosbaar

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Melsele behoort tot het voormalige "Land van Beveren," dat de parochies Beveren, Verrebroek, Kieldrecht, Doel en Kallo, enclaves in Sint-Niklaas, Lokeren, Waasmunster, Belsele en Haasdonk, en de heerlijkheden Pumbeek, Paddeschoot, Arschoot en Zombeke verenigde.⁷ Melsele is vermoedelijk samen met Kallo één van de oudste bewoonde plaatsen in het Waasland. De parochie, die tot 1150 Haasdonk en tot 1280 Burcht en Zwijndrecht verenigde, werd wellicht voor het jaar 1000 opgericht. De oudste vermelding dateert uit het jaar 1055. Vanaf 1375 werd de Melselepolder ingedijkt. Toch bleven er overstromingen plaatsvinden in de 14de en 15de eeuw.⁸ In 1977 fuseerde Melsele samen met Beveren, Doel, Haasdonk, Kallo, Kieldrecht, Verrebroek en Vrasene tot de Gemeente Beveren.⁹

In het Kaartboek van Melsele, vervaardigd door landmeter Joannes Fredericus Bernardus Manderscheidt (1750), situeert het onderzoeksgebied zich op de wijkkaart van "den burgh graven hoeck" (Figuur 14). Het terrein is gelegen langs een weg die overeenstemt met de huidige Burggravenstraat. Ten zuidwesten van het onderzoeksgebied is de dorpskern van Melsele te zien.

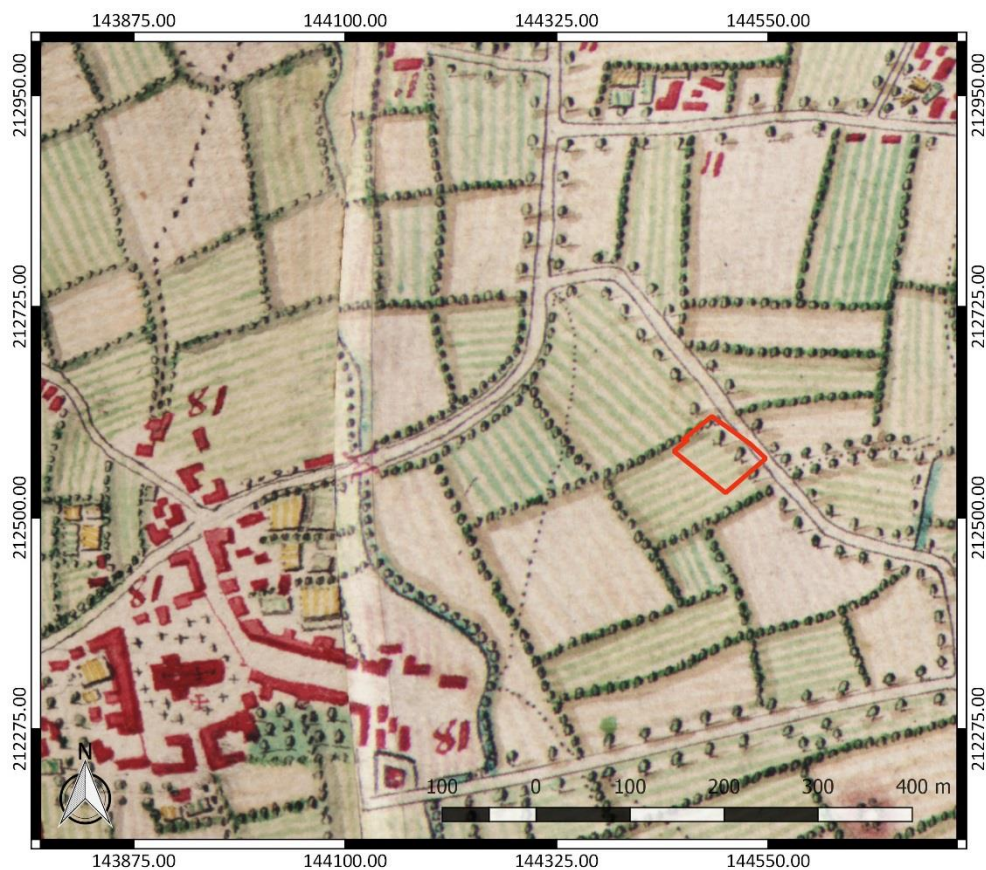
Figuur 14: Wijkkaart uit het Kaartboek van Melsele (www.waaserfgoed.be)

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied in gebruik is als akkerland (Figuur 15). Langs de weg die overeenstemt met de huidige Burggravenstraat zijn bomen aangegeven. Verder toont de kaart een gelijkaardige situatie als de voorgaande kaart.

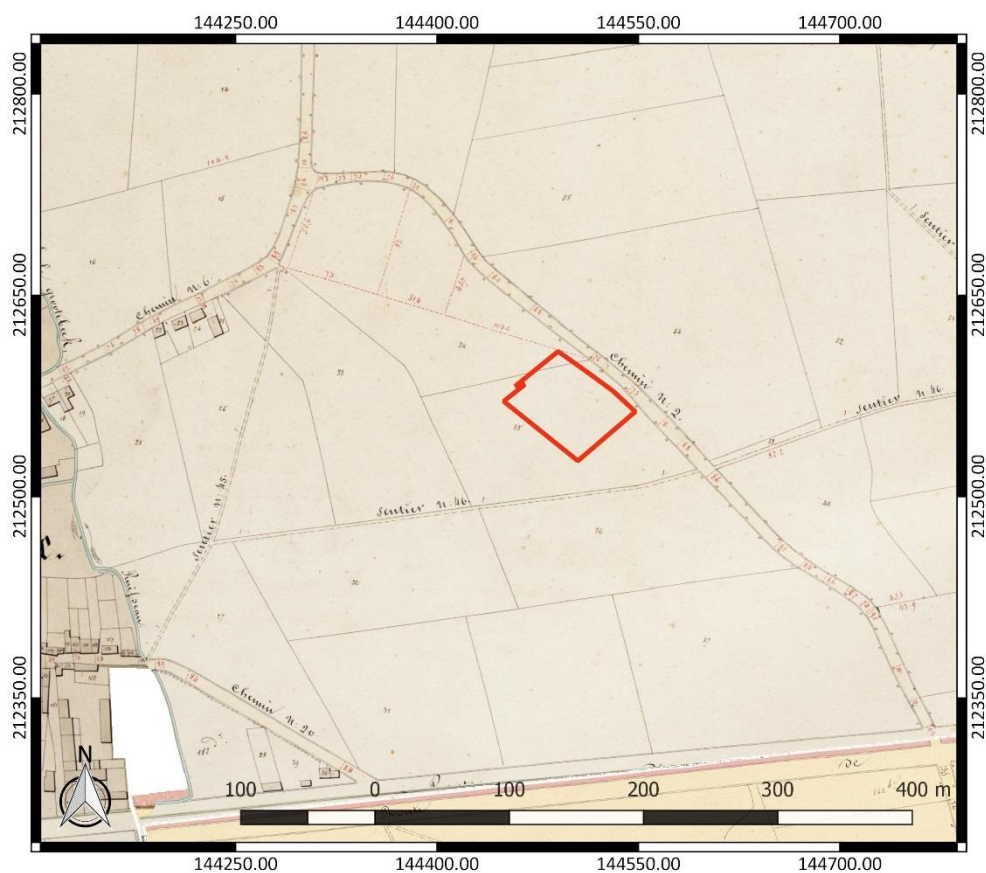
⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed, ID 121048, Beveren (geraadpleegd op 20 juli 2017)

⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed, ID 121053, Melsele, (geraadpleegd op 20 juli 2017)

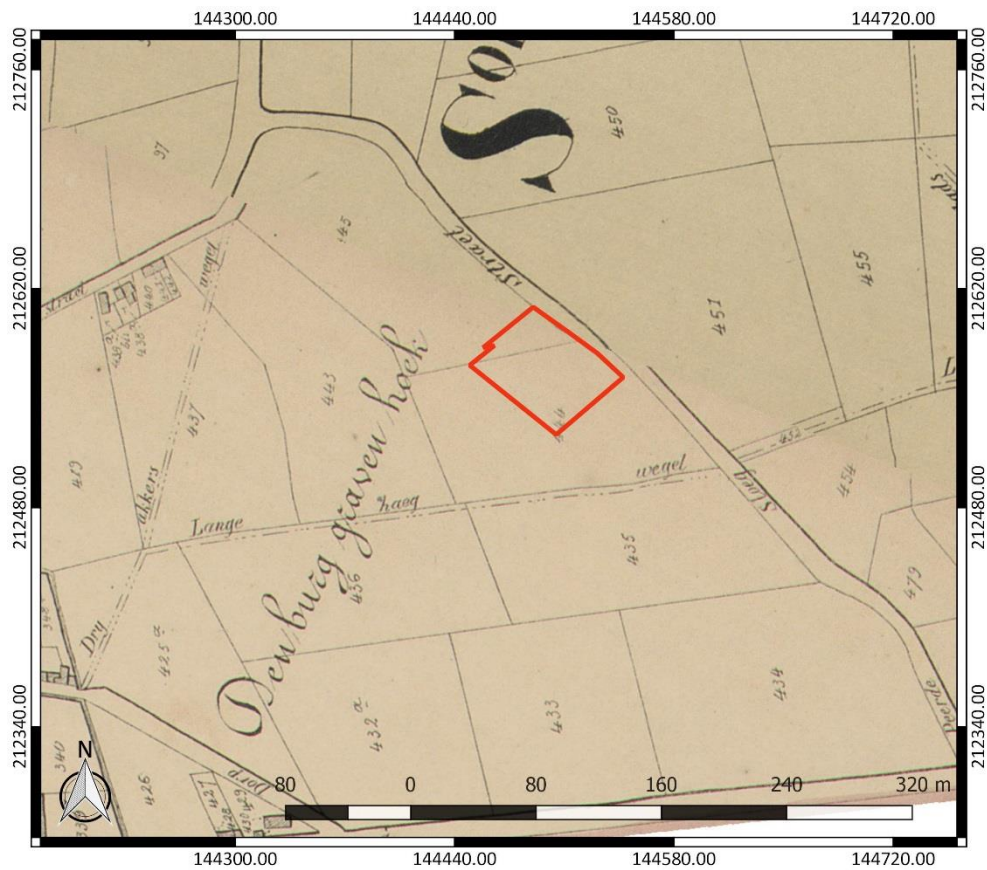
⁹ Gemeente Beveren: <http://www.beveren.be/bestuur/geschiedenis> (geraadpleegd op 20 juli 2017)

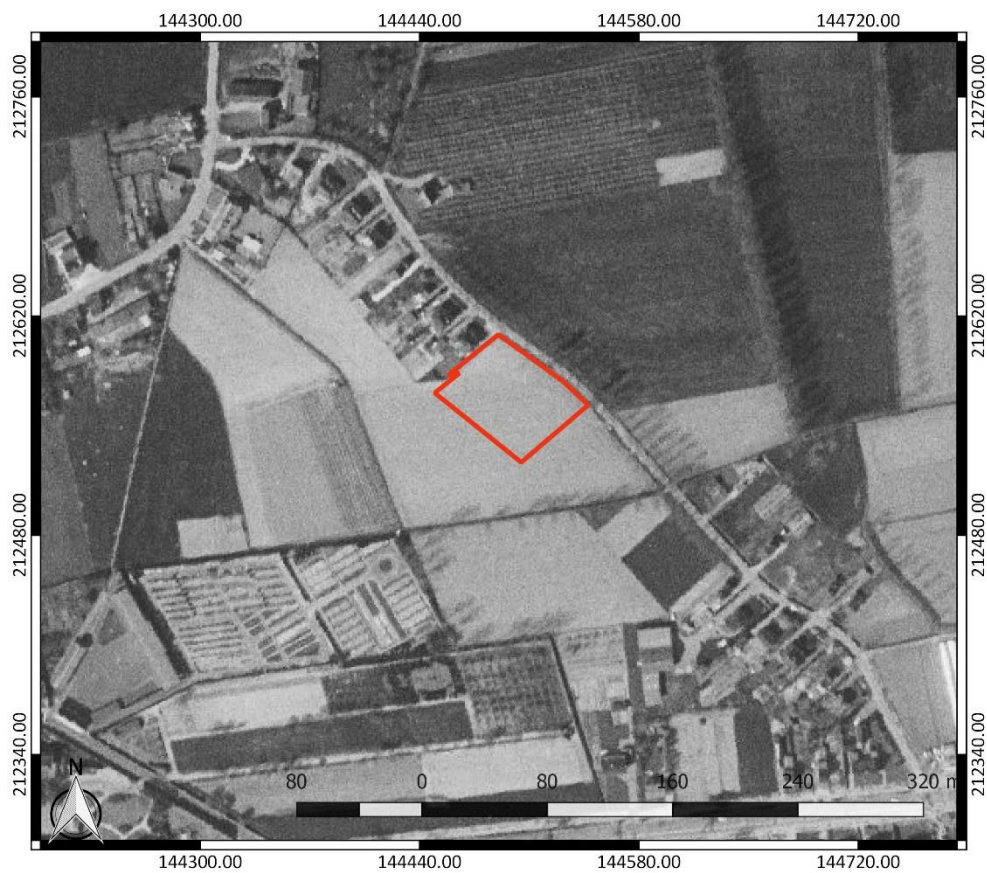
Figuur 15: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

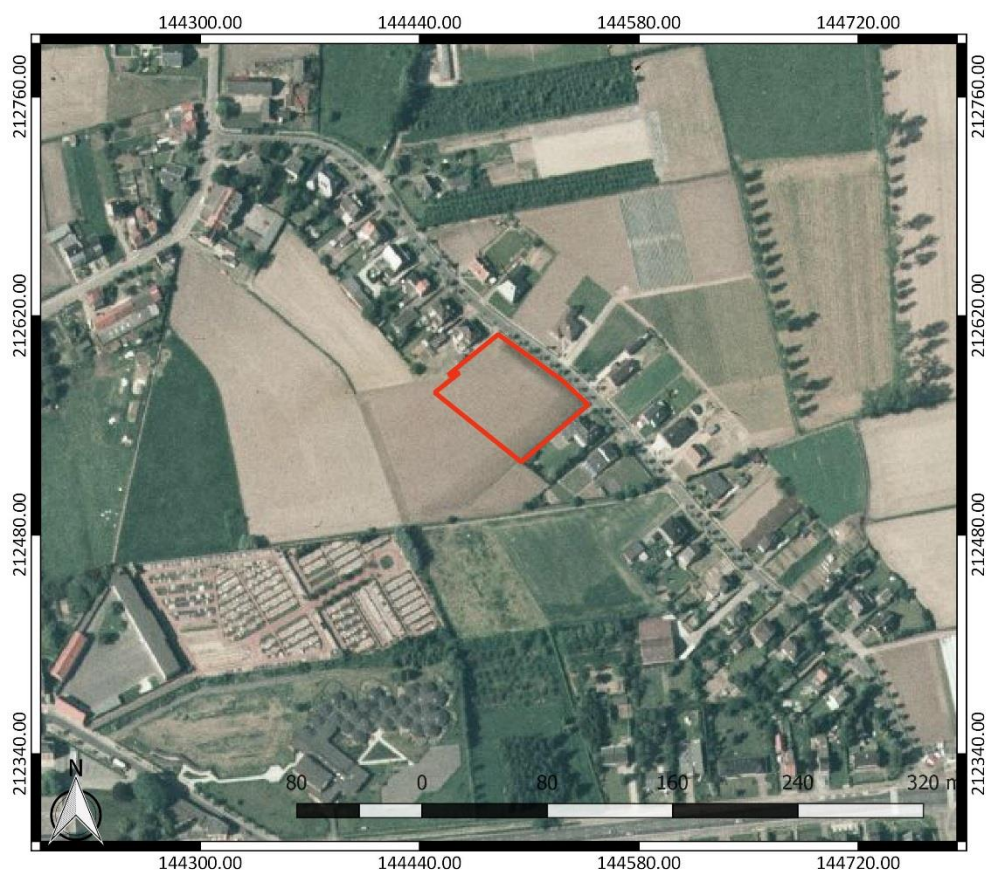
Figuur 16: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 17: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 18: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 19: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) is er geen bebouwing bijgekomen in de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied (Figuur 16 en Figuur 17). Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland. Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 18) en een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 19) geven aan dat het onderzoeksgebied nog steeds gebruikt werd als akkerland. Dit is vandaag de dag nog steeds het geval, zoals te zien is op een luchtfoto uit 2016 (Figuur 4).

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 21). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke situatie, worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

In de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied is een opgraving (CAI ID 152861) uitgevoerd door de Archeologische Dienst Waasland (nu Erfpunt).¹⁰ Deze opgraving, site Molenbeek, kaderde in de aanleg van een omleidingstracé van de Molenbeek (Melselebeek) in Melsele. Bij het onderzoek werden bewoningssporen uit de Gallo-Romeinse periode aangetroffen. Door de beperkte breedte van de opgravingszone bleek het moeilijk om inzicht te krijgen in de ruimtelijke spreiding van de sporen uit deze periode. De resten uit de Gallo-Romeinse periode omvatten minstens een erf met hoofdgebouw, bijgebouwen en grafcontexten. Het hoofdgebouw (Figuur 20, rood) is eenschepig en kan zowel typologisch als door middel van het vondstmateriaal aan de 2de eeuw na Chr. toegeschreven worden. Verder werden verschillende spijkers en twee waterputten vastgesteld. Een

¹⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 152861, Elisabethstraat / Burggravenstraat (geraadpleegd op 20 juli 2017)

greppel zorgt voor een afbakening in de richting van de Molenbeek. Twee kuilen kunnen vermoedelijk toegeschreven worden aan een huis van het type Alphen-Ekeren uit de Flavische periode (Figuur 20, groen). Verder werd een structuur met ondiepe paalkuilen aangetroffen die vermoedelijk ouder is dan het eenschepige hoofdgebouw (Figuur 20, blauw). Vermoedelijk is de structuur te plaatsen in de metaaltijden. Het 'grafveld' vormt de meest oostelijke sporencluster van de opgegraven zone. Het is gesitueerd op een hoger gelegen en meer prominente plaats in het landschap. In totaal werden vier brandrestengraven vastgesteld, die vrij veel vondstmateriaal opleverden. Minstens drie verbrande en gebroken recipiënten werden uit elk graf gerecupereerd.¹¹ Het meest oostelijke graf is ca. 100 m ten zuidwesten van het huidige onderzoeksgebied gesitueerd.

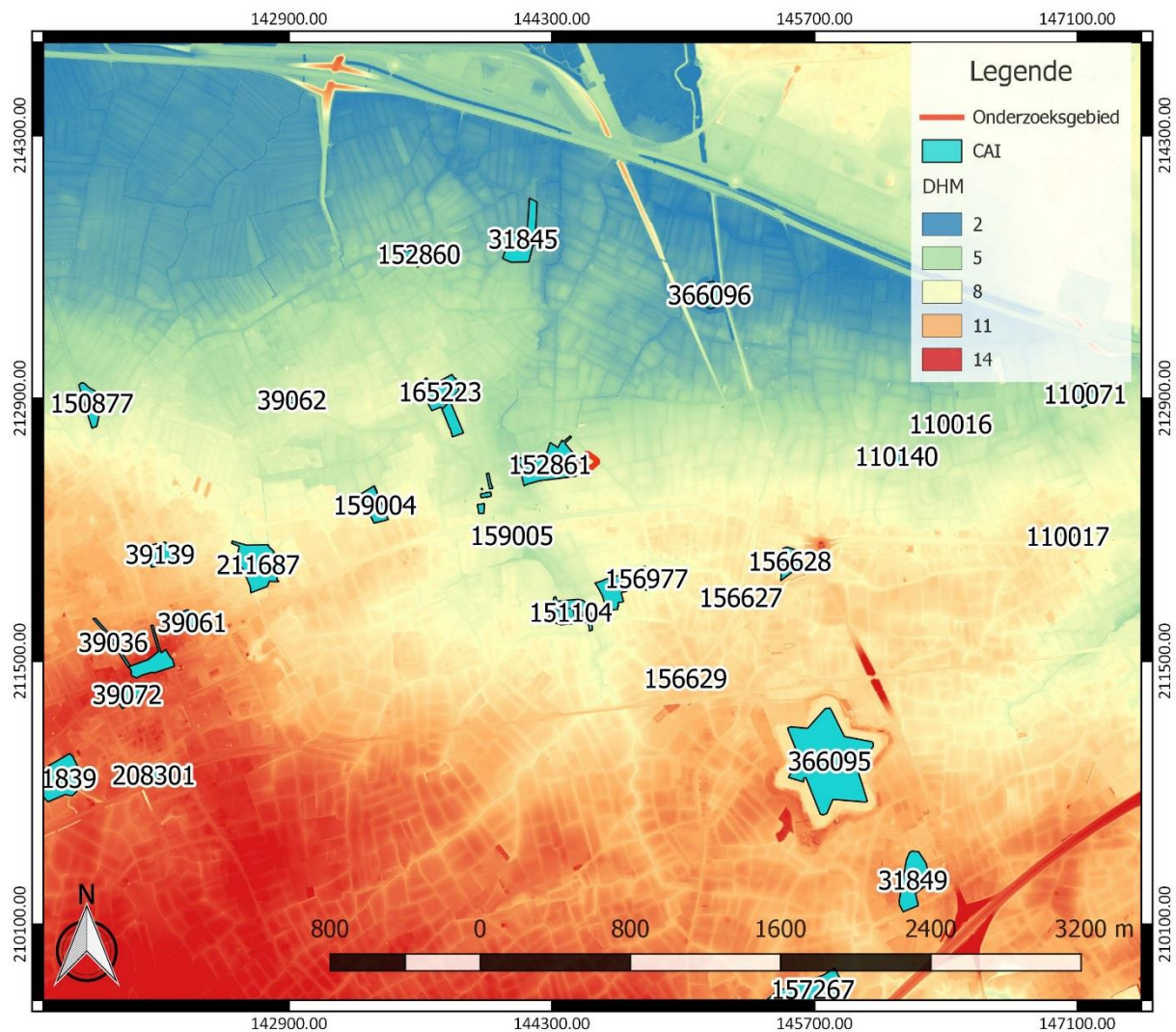
Figuur 20: Plan opgraving site Molenbeek (zwart) van de Archeologische Dienst Waasland (nu Erfpunt) met aanduiding van het onderzoeksgebied

In de omgeving werden nog verschillende andere vondsten gedaan. Op locatie CAI ID 159005 werd een greppel aangetroffen die in de metaaltijden geplaatst kan worden. Op locatie CAI ID 159007 (in het zuidoosten aangrenzend aan CAI ID 165223) werden paalkuilen uit de metaaltijden gedetecteerd. Hier zijn ook sporen uit de Romeinse tijd aan het licht gekomen. Het gaat om een brandrestengraf en

¹¹ Archeologische Dienst Waasland, 2011; Van Vaerenbergh 2012

paalkuilen in clusters (mogelijk van gebouwplattegronden), die wijzen op bewoning. Er werden ook sporen met middeleeuws aardewerk gevonden.¹²

Op locatie CAI ID 165223 werden resten uit verschillende periodes aangetroffen. Een opgraving bracht twee huisplattegronden en enkele spiekers uit de ijzertijd aan het licht. Op basis van de clustering van de sporen en de huisplattegronden wordt verondersteld dat er drie erven aanwezig waren. Uit de volle middeleeuwen werd een bootvormige huisplattegrond ontdekt, samen met enkele houtskoolbranderskuilen, greppels en een spijker. Uit de late middeleeuwen zijn perceelsgreppels gevonden die dateren van voor de bolle akkersfase. Uit de nieuwe tijd werden er enkele zandwinningskuilen, brede perceelsgrachten, paalsporen en de resten van een bakstenen gebouwtje aangetroffen. De perceelsgrachten hebben wellicht te maken met een systeem van bolle akkers.¹³

Figuur 21: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DHM

Op locatie CAI ID 31846 (ten zuidwesten van CAI ID 152861) bevindt zich een kerk. Bij opgravingen zijn er resten van een Romaanse kerk uit 10de/11de eeuw gevonden (waar geen bouwhistorische

¹² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 159005, Grote Baan 184 (geraadpleegd op 20 juli 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 159007, Schoolstraat I (geraadpleegd op 20 juli 2017)

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 165223, Gaverlandwegel (geraadpleegd op 20 juli 2017)

gegevens van gekend zijn), net als de resten van een gotische kerk uit 13de-14de eeuw. De kerk werd herbouwd in de 15de-17de eeuw.¹⁴ Bij controle van werken werden er sporen uit de volle middeleeuwen gevonden op locatie CAI ID 155792 (ten westen van CAI ID 152861). Het gaat om resten van een onverharde weg uit de 11de-12de eeuw. In de 13de eeuw werd de weg meer afgevlakt en verhard. Er werd ook een gracht gevonden uit deze periode, die het kerkdomein scheidde van de weg. De gracht werd in de 13de eeuw vervangen door een bakstenen kerkhofmuur.¹⁵

Sporen uit de nieuwe tijd kwamen aan het licht op locatie CAI ID 155794 (ten zuidwesten van CAI ID 152861). De sporen zijn afkomstig van 17de -eeuwse fundamenteën en een waterput van het 'Huis van Briels'.¹⁶ Ook uit de nieuwste tijd zijn er vondsten bekend in de directe omgeving van het onderzoeksgebied. Bij een opgraving werden er muur- en vloerresten van een kleine ruimte gevonden in het koetshuis van de voormalige pastorie (CAI ID 211617, ten westzuidwesten van CAI ID 152861).¹⁷

In de wijdere omgeving werden een proefsleuvenonderzoek en opgravingen gedaan op locatie CAI ID 151104, en bijhorende locaties CAI ID 156968 en CAI ID 156969 (die binnen CAI ID 151104 vallen). Uit het proefsleuvenonderzoek kwamen vondsten uit de ijzertijd (een spijker gelegen tussen vier greppelstructuren en een kuil) aan het licht. Bij de opgravingen werden afslagen en een kleine afslagschraabber uit het mesolithicum en een kleine afslag van een gepolijste bijl uit het neolithicum gevonden. Andere vondsten bestonden uit een ondiepe kuil uit de late bronstijd, een kuilencluster en een vierpalige houtbouwstructuur uit de vroege ijzertijd en vier spijkers uit de late ijzertijd. Uit de vroeg-Romeinse tijd werd een greppelstructuur aangetroffen. Het gaat mogelijk om de afbakening van een nederzetting, maar een interpretatie als wegtracé is niet uit te sluiten. Ook twee Romeinse diepe paalsporen, mogelijk nokstaanders, en enkele niet te dateren kuilen behoren tot de vondsten.¹⁸

Andere vindplaatsen zijn CAI ID 156977, CAI ID 159004 en CAI ID 159817 (ten westen van CAI ID 156977). Op de eerstgenoemde locatie werden paalsporen, behorend tot een gedeeltelijke plattegrond, en een fragment handgevormd aardewerk uit de metaaltijden gevonden, net als 18 ongedateerde greppels, twee kuilen en enkele paalsporen. Op locatie CAI ID 159004 werden ontdekkende rijen van paalkuilen (mogelijk van gebouwplattegronden), grote kuilen (waarvan één geïnterpreteerd kan worden als een haardkuil), grachten en een mogelijke waterput gedetecteerd. De vondsten dateren uit de ijzertijd. Op locatie CAI ID 159817 (ten oosten van CAI ID 156977) werden uit dezelfde periode paalsporen en een greppel, die vermoedelijk als erfafbakening dienst deed, gevonden. Er werden ook sporen uit de volle middeleeuwen aangetroffen. Het gaat om een kuil, enkele paalsporen en een greppeltje, dat mogelijk het erf afbakende.¹⁹

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31846, Parochiekerk O.-L.-Vrouw (geraadpleegd op 20 juli 2017)

¹⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155792, Dambrugstraat I (geraadpleegd op 20 juli 2017)

¹⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 155794, Rudolf Esserplein I (geraadpleegd op 20 juli 2017)

¹⁷ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 211617, Koetshuis pastorie van Melsele (geraadpleegd op 20 juli 2017)

¹⁸ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 151104, Pauwstraat I (vooronderzoek) (geraadpleegd op 20 juli 2017). Zie ook: Bruggeman/Reyns 2010.

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 156968, Pauwstraat site I (vervolgonderzoek) (geraadpleegd op 20 juli 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 156969, Pauwstraat site II (vervolgonderzoek) (geraadpleegd op 20 juli 2017)

¹⁹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 156977, Perzikenlaan - Snoeckstraat (geraadpleegd op 20 juli 2017). Zie ook Reyns/Derieuw/Bruggeman 2011.

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 159004, A. Farnèselaan I (geraadpleegd op 20 juli 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 159817, Pauwstraat III (geraadpleegd op 20 juli 2017). Zie ook Reyns/Derieuw/Bruggeman 2012.

Ter hoogte van locatie CAI ID 150877 werden een plattegrond van een bootvormige woning en opeenvolgende erfbegrenzingsgreppels uit de late middeleeuwen gevonden. Mogelijk zijn het de resten van de in oorsprong 13de-eeuwse veenontginnerskolonie "Aandorp"/Haendorp".²⁰ Uit dezelfde periode is een hoeve (de verblijfplaats van een landheer) gelokaliseerd ter hoogte van CAI ID 110071.²¹ Op locatie CAI ID 39062 bevindt zich de kapel van O.L.V. van Gaverland. Bij archeologisch onderzoek werd vastgesteld dat er in de 17de eeuw een eerste en vervolgens een tweede kapel, die de eerste verving, gebouwd werd. In 1799 werd deze tweede kapel gesloopt. De derde (huidige) kapel werd in de 19de eeuw gebouwd.²²

In de omgeving zijn er ten slotte nog vondsten uit de nieuwe tijd aan het licht gekomen. Op CAI ID 110016 is er een 17de-eeuwse meerledige hoeve, met een rechthoekig erf, een haag, een deels gedempte gracht en een omwalling gevonden en aan de hand van o.a. kaartstudie werd vastgesteld dat er zich op CAI ID 110140 een site met walgracht uit de 18de eeuw bevond.²³

In de ruimere omgeving zijn nog verschillende andere gekende archeologische waarden aanwezig, maar deze bevinden zich al op grote afstand van het onderzoeksgebied en kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?

Het onderzoeksgebied kent archeologisch potentieel. Op basis van een opgraving die op korte afstand ten westen van het onderzoeksgebied uitgevoerd werd, is er een concrete verwachting naar sporen van bewoning uit de metaaltijden en de Romeinse tijd en van sporen van begraving uit de Romeinse tijd. Gezien de gunstige landschappelijke ligging van het terrein in een gradiëntzone in de buurt van enkele waterlopen is ook de aanwezigheid van resten uit andere periodes niet uit te sluiten. In de omgeving zijn ook vindplaatsen met een gelijkaardige landschappelijke ligging gekend uit de steentijd, de metaaltijden en de nieuwe tijd.

Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Historische kaarten en luchtfoto's geven aan dat het terrein sinds de 18de eeuw tot op heden steeds in gebruik geweest is als akkerland. Dit geeft aan dat er geen grootschalige verstoringen te verwachten zijn binnen het onderzoeksgebied. We verwachten bijgevolg een goed bewaard bodemarchief.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de bouw van woningen. Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringsdiepte niet vast. Ook dient in acht genomen te worden dat de geplande werken compactie van de bodem zullen

²⁰ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 150877, Polderdreef (bufferbekken) (geraadpleegd op 20 juli 2017)

²¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 110071, Steenenkamerakker (geraadpleegd op 20 juli 2017)

²² Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 39062, Kapel van OLV van Gaverland (geraadpleegd op 20 juli 2017)

Inventaris Onroerend Erfgoed, ID 17403, Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Gaverland (geraadpleegd op 25 juli 2017)

²³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 110016, Blauwe Hoeve (geraadpleegd op 20 juli 2017)

Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 110140, Neerstraat I (geraadpleegd op 20 juli 2017)

veroorzaken buiten de zones waar de eigenlijke werken voorzien worden. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein en de aanwezigheid van een gekende archeologische vindplaats op korte afstand ten westen van het onderzoeksgebied. Bovendien kunnen we op basis van het lange gebruik van het terrein als akkerland een goed bewaard bodemarchief verwachten. Daaruit volgt dat bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is.

Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Veldkartering is evenmin aangewezen, omdat het archeologisch potentieel van het terrein reeds goed ingeschat kan worden aan de hand van het uitgevoerde bureauonderzoek. Het potentieel op kennisvermeerdering van deze onderzoeksmethode is bijgevolg eerder gering. Landschappelijk booronderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op steentijd artefactensites in te schatten. Afhankelijk van het potentieel op steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend booronderzoek nodig. Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein en de aanwezigheid van een gekende archeologische vindplaats op korte afstand ten westen van het onderzoeksgebied. Bovendien kunnen we op basis van het lange gebruik van het terrein als akkerland een goed bewaard bodemarchief verwachten. Daaruit volgt dat bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Archeologische Dienst Waasland, 2011: Melsele – Elisabethstraat/Burggravenstraat (Molenbeek), in: I. Baetens/J. Van Vaerenbergh/J.-P. Van Roeyen/R. Van Hove, *Jaarverslag Archeologische Dienst Waasland 2010. Resultaatsverbintenis tussen de projectvereniging ADW en het Agentschap Ruimte en Erfgoed*, Sint-Niklaas, 32.

Adams, R./S. Vermeire/G. De Moor/P. Jacobs/S. Louwye/T. Polfliet, 2002: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 15, Antwerpen*, Gent.

Bruggeman J./N. Reyns, 2010: Archeologisch onderzoek Melsele (Beveren) - Pauwstraat, Bornem (*Rapporten All-Archeo bvba 007*).

Reyns, N./M. Derieuw/J. Bruggeman, 2011: Archeologisch vooronderzoek Melsele (Beveren) - Perzikenlaan - Snoeckstraat, Bornem (*Rapporten All-Archeo bvba 029*).

Reyns, N./M. Derieuw/J. Bruggeman, 2012: Archeologisch vooronderzoek Melsele (Beveren) – Perzikenlaan – Pauwstraat (*Rapporten All-Archeo bvba 083*).

Van Vaerenbergh, J., 2012: Melsele – Molenbeek, in: I. Baetens,,/J. Van Vaerenbergh/B. Lauwers, B/T. Van Neste/J.-P. Van Roeyen, *Jaarverslag Archeologische Dienst Waasland 2011. Resultaatsverbintenis tussen de projectvereniging ADW en het agentschap Onroerend Erfgoed*, Sint-Niklaas, 34-36.

4.2 Websites

Cartesius (2017)
<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2017)
<https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2017)
<http://dov.vlaanderen.be>

Erfgoedbank Waasland (2017)
<http://www.waaserfgoed.be>

Gemeente Beveren (2017)
<http://www.beveren.be/bestuur/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2017)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

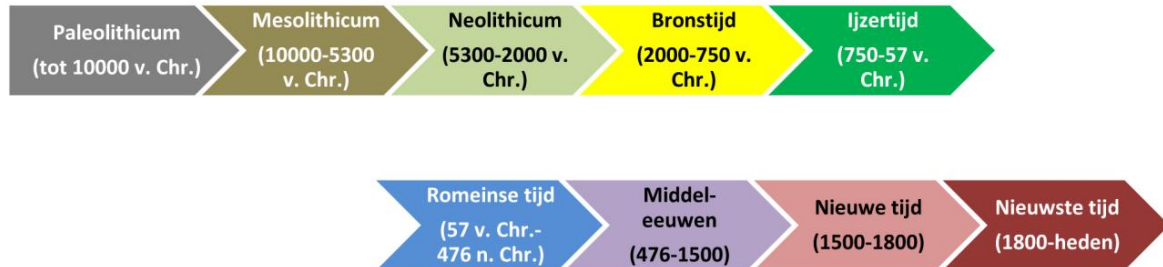
Geopunt Vlaanderen (2017)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2017)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2017)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

5.2 Plannenlijst

Plannenlijst bureauonderzoek: projectcode 2017F91

Plan-nummer	Type	Onderwerp	Aanmaak-schaal	Aanmaak-wijze	Datum
1	Kadasterplan	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	19/07/2017
2	Topografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	19/07/2017
3	Bouwplan	Ontwerpplan	1:1	Digitaal	04/08/2017
4	Hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel terrein en omgeving	1:1	Digitaal	19/07/2017
5	Hydrografische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	19/07/2017
6	Doorsnede	Terreinverloop	1:1	Digitaal	20/07/2017
7	Tertiaire geologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	19/07/2017
8	Quartairegeologische kaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	19/07/2017
9	Bodemkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	19/07/2017
10	Bodemgebruikkaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	19/07/2017
11	Bodemerosiekaart	Locatie onderzoeksgebied	1:1	Digitaal	20/07/2017
12	Historische kaart	Kaartboek van Melsele	1:1	Digitaal	20/07/2017
13	Historische kaart	Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden	1:1	Digitaal	20/07/2017
14	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen	1:1	Digitaal	19/07/2017
15	Historische kaart	Atlas cadastral parcellaire de la Belgique	1:1	Digitaal	19/07/2017
16	Overzichtkaart	Opgravingsplan van ten westen uitgevoerde opgraving	1:1	Digitaal	19/07/2017
17	CAI-kaart	CAI vondstlocaties	1:1	Digitaal	19/07/2017

5.3 Fotolijst

Fotolijst bureauonderzoek: projectcode 2017F91

ID	Type	Onderwerp	Vervaardiging	Datum
F1	Luchtfoto	Toestand terrein 2016	Digitaal	19/07/2017
F2	Luchtfoto	Toestand terrein 1971	Digitaal	19/07/2017
F3	Luchtfoto	Toestand terrein 1979-1990	Digitaal	19/07/2017